

مکرمہ بیورو

ادبی و سیاسی رسالہ اسبوعیہ در

۳۱ نجی سنہ

۲۱ محرم ۱۳۳۰

پنجشنبہ

جزو عدد : ۱۲۹

رجال سیاسیه عثمانیہ

(مابعد عن جزو ۱۲۸)

سامل لاقور ، صمیمیت و خالصتندہ شہہ ایدلمیہ جک برلسان ایلہ محمود ثانی عصرینک حسنات و سیئاتنہ و رشید پاشا مرحومک تشبثات و اجرا آتنہ تر جان اولدقن صکرہ سلطنت عثمانیہ ایچون عصرک الجا آتنہ موافق برمسلك سیاسی تأسیس ایدرک اخلافنہ میراث بر اقدیغنی و شاکرد سیاستی اولان عالی و قواد پاشالرک بواثرہ اقتفا ایلہ تعقیب مسلك ایلدکلرینی سویلیور .

فقط جملہ معترضہ اولہرق شوراسنی دہ بحق سویلدن کچہمیور :

رجال سیاسیه نك شخصیتلریلہ هویت معنویہ لرینی ، آنجق افکار و مطالعات ذاتیہ و خصوصیتلری اراہ ایدر . حال بوکہ عالی و قواد پاشالری بونقطہ نظر دین مطالعہ و تدقیق پکده آسان دکلدلر :

زیرا اورویادہ ہرہانکی بر مسلك اربابی تدقیق ایچون مراجعت ایدہ جک وسائط مبذول اولدینی حالہ شرقہ بالعکس مفقوددر . اورویادہ دولت آدملرینک

سرکارده بولمش اولانلری کاه ایراد نطق ایله کاه مقالات سیاسییه ایله معنویات و حسابیات مخصوصه لرینی اعلانه چالیشیرلر . حتی مدت مدیده صحفه سیاسیاتده اجرای افعال ایتمش بر آدمک محررات و خاطراتی افعال و حرکاتنده رهبر ایدندیکی قواعدهک الڭ خرده لرینی بیله احتوا ایتدیکندن رجال سیاستدن بری بوصورتله پیش تدقیقه آلندرق مطالعاه اولنور . لکن شرق عادتیله غرب عادتی * تعییر دیکرله اصول سیاستجه غرب و شرق آره سنده کی مبیانت بوراده دخی ظاهر اولور . چونکه شرقده رجال دولت هیچ بروسایله ایله ناطقه پردازلقده بولمقدقلری کبی افعال سیاسیله لری حقنندهده هیچ برشی یازمنی عادت ایدنماملردر . بونلردن ادبیات ایله صاحب اشهار اولانلرک اثرلری آتیحق سویلدکلری شعرلرک دفتزندن عبارتدر . محررات خصوصیه لرینی ایسه کیمسه نک کوردیکی یوقدرکه بروسایله ایله سیمای معنویلری کورلمش اولسون . بناءً علیه افکار و حسابیات مخصوصه لرینی بوجهتله تحلیل و سیرت لرینی کشف و تعیین قابل اوله ماز . و علی العاده یازلمش اوراق رسمیه دن ایسه کشف ضمیر و کشف حقیقت هیچ بر صورتله میسر اوله ماز .

شامله لاقورک بوملاحظه سی پک طوغریدر . بزده (بیوک آدم) وصفنه لایق کوریلان بروقتکی رجالمزک ماهیت حقیقه لرینی ینه مدار استدلال اوله جق الده بر اثرلری یوقدر .

فقط بویوقلق بزم اصول عادت مزه ، بزم آداب معاشرتمزه اتسابی اولمیان بر اجنبی ایچون طوغری اوله بیلیرسه ده ، بزهر حالده متعینان قوممزک باخصوص عاکف و رشید و عالی و فؤاد باشالرگی ذواتک هر حالنی و الڭ عادی بر فعلنی بیله تدقیق و تحلیل مقتدرز . یالڭز بر قصورمز واردر ؛ و بوقصورمزده ناقابل عفو مرتبه ده بیوکدر . او ایسه بوذواتک هم شخصه لرینی ، هم اجرای حکومت ایتدکلری دورلری ، هم ادراک ایدن و خصوصاً مجلس الفت و محرمیتلرینه داخل اولان ارباب قلمک سکوت و اهمالدر .

در سعادت فرانسه سفارتخانه‌سی ترجمانلردن بر ذات یکر می سنه مقدم عاکف
 پاشا تبصره‌سنی ترجمیه مباشرت ایتش ایدی . بو ذات لسانک غوامضنه ادعای
 وقوف ایدنلردن اولدیغندن وَ تبصره‌نک بر نوع سرگذشت سیاسی اولدیغنی ده
 اوکر ندیکدن ترجمه‌سنه مباشرت ایتش ایدی . ده ا برنجی سطرده بر طاقم تعیرات
 واصطلاحات قارشیسنده بولندیغنی کوره‌نک آیشوب قالمش و برکت و برسون
 مرزا حبیب مرحوم امدادینه یتشمکله ترجمه‌سنی تسهیل ایتلشدر .

شوقرّه استطرا دیه‌ندن ده مستبان اولورکه بر اجنبی ترکیه‌مزنه نه قدر صاحب
 وقوف اولورسه اولسون ادبیاتمله جدّاً صورت خصوصیه‌ده اشتغال ایتماش
 و شرق بیک بو قدر سنه‌لک محصول عرفانی و اوج لسان اربابنک متروکات فکر
 و ادعائی اولان آثار و علوم ادبیه‌یه متعلق اصطلاحات و تعیرات ایله الفت ایتماش ایسه
 حالت روحیه‌مزنه ممکن دکل اطلاع ایدمزن ، ذاتاً هر لسان بویله‌در . بر فرانسه‌نک
 نکته‌پردازانه ایراد مقال ایدیشنی فرانسه‌جده نه قدر صاحب رسوخ اولورسه
 اولسون بر ترک کالیله تقدیر ایدمزن . مکرکه صغر سنندن ری فرانسه‌جده ایله
 صورت خصوصیه‌ده مشغول اولمش و اقوومک آداب معاشرته بیکانه بولنماش
 اوله .

§

شامله لاقور عالی و فؤاد پاشالری مقایسه ایدرکن برنجیسنی ترکک عادات
 و عنعناتنده تمامیه محافظه‌کار ، دیکرینی افکار جیده غریبه‌دن حصه‌دار اولمق اوزره
 تصور ایدیور و تصادفات غریبه‌دن اوله‌رق بومقاله‌سنی یازدیغنی صرمده لوندرده
 علی سعاوی امضاسیله انتشار ایدن (مخبر) غزیه‌سنک مشار الیهما حق‌لرنده‌کی
 نشریاتنه قدر احاطه نظرله بونلری اغراض مخصوصیه مبتنی یازلمش شیلردن
 عد ایدیور .

فی الحقیقه کرک عالی پاشا و کرک فؤاد پاشا بروقتکی مخبر و حریت غزیه‌لرینه

سرمایه مقال اولان افعالندن تمامیه حصه دار، نده اسنادات واقعندن بالکلیه پاک دامن ایدیلر . دولت عثمانیه نك داخلًا و خارجًا کلیات اموری سینه لرحه دست اقتدار لرینه آلمش اولان بویکی ذاتندن و هله برنجیسنك دائما دشمن ذکاوت اولدیغنه و هرهانکی برکنجك اعتماد نفس و استناد لیاقت ایله متحسس بولدیغنه واقف اولور اولماز آتی دوچار یأس و فتور ایده جك صورتنده خریالادیغنه شامله لاقور بالطبع واقف اوله مازدی . و برده میدان مخالفته آتیلان اصحاب نشریاتك هدف اعتراضلری اولان رجال حکومتی دائما اشنع افعال ایله شهر ایتملری هر برده ، هر قومده کوریلان حالندن اولدیغندن مخبرك مقاله لرینی دخی بوقیل عزویات ایله آلوده و بناء علیه مبالغه کارانه یازلمش اولدیغنه حکم ایتسی ضروری ایدی . شو قدرکه بر اجنبی آخر بر قومك رجال حکومتی حقننده کی انتقادتنه برشکی سالم ویره یئلك ایچون هر حالده او قومك ارباب قلمی نظر اعتباره آلمسی لازم کلیر ، حتی او ارباب قلم اغراض مخصوصه ایله متحسس دخی اولمق لازم کلسه مادامکه انتقادنده تحلیل افعال قاعده سینه اتباع اولمخده در . آتی بودرلو و نائق ایله قابل حل و اشهاد برحاله کتورمك مجبوری میدانده در . یوقسه جف القلم — بونلر برطاق اسنادات مبالغه کاراندر — دیملکه نه آنلرک مردودیتی ، نده افعالی تبع ایتدیکی شخصك مقبولیتی تعیین ایتمش اولور .

شامله لاقور ، ۱۸۵۶ یارس معاهده سینی سلطنت عثمانیه موققیته تنویج ایدن اسابك اهمی اولمق اوزره (امتیاز فرماتی) ارانه ایدبور ، و عالی پاشانك ارمهارت و درایتی اولان و قونغروده موققیتنی یوزده یوز تأمین ایتمش بولنان بو فرمانه رشید پاشانك معترض بولمسنده کی حکمتی آکلایه مدیفنی و اولسه اولسه مشارالیهك حس رقابته مغلوب اوله رق بونی قیصقائمش اولمسنه عطف ایدبور .

حال بوکه رشید پاشا بوامتیاز فرمانك اعلاتی متعاقب یازدیغنی اعتراضنامه ده ،

محتویات فرمانك مواد مضره سینی برر برر و دلائل لازمه سیه تعداد و اثبات ایتدیکی کبی ، فرمانك ضامن اولدیغنی مواعیدی ضمان دولی آلتنه ویرمکده کی محاذیری و آتی شکل آخرده تأمین ایتك امکاتی ارانه ایدبور . حتی زهرلری مضر

اولدیغنی « ذات صداریت‌نهایه به » پارسه عزیمت ایتمدن فرانسه سفیرینک بالوسنده بالتصادف بیان ایتمش اولدیغنی « ده اولایحه سنده سویلور . دیمک که شاگرد سیاستنک » صرف منفعت دولت نقطه نظرندن ارتکاب ایتمدیکی خطاسنی ، بالذات کنیدیسنه آکلاتیور و بونده حس رقابت دکل ، خواص بشریه نك اشرفی اولان حس حیات وطنیه اتباع ایتمش اولیور .

شامله لاقور ، بولایحه بی کورمش اولسه ایدی بلکه پرقصور ، بلکه ترقیات فکریه نقطه نظرندن بر اثر تعصب عدایدردی . حال بوکه رشیدپاشانک اولایحه سی ، بوملکتنک اوزمانکی تربیه سیاسیه و افکار تعصبیه سی نظر مطالعه یه آلهرق یازلش و فرمانک نشرندن تولد ایتمسی ملحوظ اولان غوائله سبب اولماسی ایچون آنک اعلانندن اول اتحاذی ایجاب ایدن وسائلی معرف بولنشد .

احتمال که شامله لاقورک ظنی کبی رشیدپاشا حس رقابتده قابلش اولسون . بونی بزکشف ایتمکده اظهار عجز ایده جکمز ایچون بویه بر سوء ظنده ده بولنمیز . زیرا اورته ده هم مضرت سیاسیه وار ، هم ده بوفرمانک تابلاذ حجازیه دن عراق عربیه قدر اولان خطه وسیعه ده کی اقوام مختلفه اوزرنده حاصل ایده جکی سوء تأثیردن تولدی ملحوظ بر جوق مضرت وار . مضرت سیاسیه سی دولتک تبعه غیر مسئله نك حقوق سیاسیه لرینه بر امتیاز صورتنده صاحب اولوق و بونی ده سایه اجانبده احراز ایتمش بولمق کبی بر ظن سقیم حاصل ایتمسه میدان ویرمسی ، و عناصر مسئله یه اولان سوء تأثیری دخی خریستیانلرک ذاتاً حقوق اساسیه لرندن اولان مساواتی بر طاقم اغراض مخصوصه بسلیان اجبیلرک آت مرام ایدینه رک افکار تعصبیه اربانی تحریک ایله اوילה بر زمانده فتنه احداثه سبب اولمسی ایدی . بوگون شامله لاقور بر حیات بولنمش اولسه ده بورالری پک کوچ ادراک و تصدیق ایدردی . چونکه مملکتی حقیله بیله من و ک عادی بر سبب ایله افکار تعصبیه نك نه عظیم غائله لر احداث ایلدیکنی آکلایه مازدی .

۱۸۵۹ ده حادث اولان سوریه مسئله سی عجبا نصل بر سبب جدی نتیجه سی ایدی ؛ بونک نصل بر اثر تحریک اولدیغنی شامله لاقور بلکه مفطور اولدیغنی حق شناسلق سابقه سیله اعتراف ایدر .

شامله لاقور ، عالی و فؤاد باشا لک منشاری تحصیل و تربیه لری . عهد شباب لری و خدمت دولته کیرنجیه به قدر کذران اولان ایام حیات لری حقنده معلومه مالک اولدیغنی سویلور . و « عثمانی رجال دولتی عالم مجهولیتدن جیقه رق وزیر و ناظر اولورلر و موقع اقتداردن سقوط ایدر ایتمزینه عالم خفایه کیرلر . بونلرک صحنه سیاستده بولندقلری زمانده کی حیات رسمیه لری معلوم اولور ؛ حیات خصوصیه لری دائماً بر پرده ایله مستور در . « دیور .

بر اوروبالی به کوره طوغری اولان بو حالک . نفس الامرده بویله اولدیغنی بز ، بزه ایضاح ایتک مجبوریتده دکلز . یوقاریده دخی سویلدیگمز وجهله بزم عفو اولغماز قصورمز . رجال ملتزمی ، اخلافه بیلدیر مکده کی ذهول واهمالدر . یوقسه هیچ برینک منشائی ، و صورت کذران حیاتی برده مجهولیتله استتار ایتماشدر . نه کیم شامله لاقور دخی عالی باشانک باغچه قبوسی بو آبشک اوغلی اولدیغنی خبر ویره جک قدر مشارالیهک اصلی ونسلی حقنده کی معلوماتی سیرد ایلور . ۱۲۳۰ ده طوغمش اولان عالی پاشائی ۱۲۵۱ ده (یعنی ۱۸۴۱) ۲۶ یاشنده لوندره سفیری نصب ایدیور .

احوال خصوصیه سی بیله مدیکندن شکایت ایدیلان بر آدمک صورت ولادی حقنده یوقدر خطا آلود معلومات ایدیللمسینه نظر آ حیات خصوصیه سینه استطلاع اولغماش اولسی شایسته نمونیتدر . چونکه آکا براز وقوف حاصل اولمق امکانی بولنسه کیم بیلیر نه قدر غریب حالات غیر واقعه قارشینسده قالمز لازم کلیر . از جمله عالی پاشائی شویله تصویر ودها طوغریسی تصور ایدیور :

« عالی پاشا یاشندن فضله کورینور ، قیصه بویلی ، براز طبقناز جهدر ، صاچلرینه قیر دوشمش ایسه ده خطوط وجهیه سی غایت موزون ، بورنی اینجه ، دوداقلرینک کنارنده دائمی بر ابتسام مرسم و کوزلری ایسه غایت حلاوتلی و معنیدادر . حقیقه عالی پاشانک کوزلری کبی ، کوزل کوزلردیاری اولان بو مملکتده آز بولور . »

انسان شو تعریفه باقیورده کندینی عالم خویاده ظن ایدیور . ودر حال خاطرینه

ضیاءپاشا مرحومك بوشناق فاضل پاشایه انشاد و قرآننه كاتبی ترك خیری به تحمیس
ایتدیردیكى معهود ظفرنامهك شو :

آفتابه یوزینك وارسده وجه شهی
آندیرر طلعت میمون فرحناك مهی
آنده قیل صنعت مولایه سراپا نكهی
قدوكل قامت مطبوعه سی برسر وهی
كوزل دگل چشم دلارامی ینابیع ذلال

تعریفی كتوربور .

عالی پاشا مرحوم وسط القامه اولقله برابر (طیقناز) اولاق شویله طورسون
اضعف العباد عد اولنه جق قدر نحیف الوجود ایدی .

شامله لاقوره كوره عالی پاشا بالایه نقل اولنان صورتده اولسده بئس بوق .
احتمال كه شامله لاقور بویله ایشتمش ، بویله یازمشدر . فقط بر ترك مؤرخینك
عالی پاشا مرحوم ایله فؤاد پاشا مرحومی بر تصویرده جمع ایتمی ، یعنی بر ذاك
مختلف وضعده چیقاردیغی ایكى تصویردن بری عالی پاشا ، دیگرینی فؤاد پاشا اوله رق
آره درج ایتمی ایجه بیوك معرفتلدن صایبلغه شایسته در .

بو اثر : (۱۲۷۰ قریم محاربه سی تاریخ سیاسیی) دركه كتابك ۱۲۹ نجی
صحیفه سنده عالی پاشا ۳۲ صحیفه صكره فؤاد پاشایه منقلب اولیور . و اولند قامت
فؤاد پاشا . طوتی باغلامقدن حاجز اكری بجاقلی شهریلركی تشهر اولنیور .
(مابعدی وار)

ابو الضیا

